

fordítási lehetőségeinek bemutatása a magyar nyelvben rendelkezésre álló szinonimákkal.

A motiváltságról szóló fejezet egyebek között a *megkeresztelkedés – bemeřitkezés*, illetve az *Istennek országa – Istennek királysága* fogalmak fordítási lehetőségeit járja körül. Sor kerül itt az „átlagos” magyar nyelvhasználók számára többnyire homályos különbség megvilágítására a *keresztény* és a *keresztényen* alakváltozat között, s annak tisztázására, hogy egyiknek sincs köze az ókori kivégzőeszközhöz (bár a metonimikus-asszociatív kapcsolat sem vezet feltétlenül messze a lényegtől). A másik fontos gondolatmenet a kereszttség fogalmának értelmezésétől vezet ahhoz a javaslathoz, hogy a köznyelvben meggyökerezett (*megkeresztel(kedik)*, illetve a *kereszttség, keresztelő* formák helyett pontosabb és a Biblia szelleméhez hűségesebb lenne a *be/alámerít/kezik/kezés* alakok használata – amely formák egyébként bizonyos protestáns kiségyházak szóhasználatában már régóta honosak. Az érvelés meggyőző, és egyébként is egyetértünk a szerzőnek azzal a megállapításával, hogy „az újszerűség múló állapot”, ám a megszokottól való nehéz elszakadás okán a recenzens mégis ózdkodna például a *Keresztelő Jánost* felváltó *Bemeřitő János* formától. Nem osztja a szerző aggályait abban a tekintetben sem, hogy az *Isten országa, mennyeknek országa* szókapcsolat félrevezető (más a helyzet természetesen a köznyelvben használatos, többszörös jelentésbővülésen átment *menyország* szóval), és hogy az *ország* szó *királyságra* való következetes felcserélése egyértelmű eligazítást adna azok számára, akiknek ez „valamiféle megfoghatatlan szellemi túlvilágot jelent”. A *mennyeknek országa / Isten országa* hihetetlenül sokrétűen konceptualizált fogalom a Bibliában; gazdagabban a kötet 238. lapján idézett „definíciónál” is, amelybe nehéz beilleszteni – többek között – a Lk 17,21² megfogalmazását: „az Isten országa ti bennetek van”.

² *Szent Biblia, azaz Istennek Ó és Új Testamentomában foglaltatott egész Szent Írás*. Magyar nyelvre fordította Károli Gáspár. Budapest, 1970. Lukács evangélioma 17. fejezetének 21. verse

Összefoglalásul csak megismételni tudjuk a bevezetőben írtakat: az alkalmazott nyelvészetben való tájékozódáson túl szellemi-lelki gazdagodást eredményező olvasmány Lanstyák István tanulmánykötete. Ami a bibliafordításokról szóló írást illeti, a szerző maga is látja a mégoly kifogástalan szakmai érvekkel alátámasztható változtatások kockázatát: „minden újításnak gátat szab a leendő olvasóközönség túrésküszöbe: a hagyománynak és az újításnak az érzékeny összhangját kell megvalósítani, mert különben félő, hogy az olvasó a fordítást – legyen az bármennyire pontos is nyelvileg és korrekt teológiaiilag – elutasítja”.

A tanulmányokban felvetett problémák iránt érdeklődők számára a *Hivatkozások* gazdag listája kínál további tájékozási lehetőséget, az ezt követő név-, tárgy- és szómutató pedig (ez utóbbi a bibliai témájú cikkhez kapcsolódóan héber és görög nyelvű anyaggal is kibővítve) a kötet laikus és szakember olvasóit egyaránt segíti az eligazodásban.

Daczi Margit

Forgács Tamás **Bevezetés a frazeológiába** **A szólás- és közmondáskutatás alapjai**

(Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 69.)

Tinta Könyvkiadó:

Budapest, 2007. 289 p.

A frazeológiával foglalkozó korábban megjelent magyar nyelvű összefoglaló munkák általában szótörténeti jellegű feldolgozások. Ezzel a hagyománnyal szakít az ismertetett mű, amikor az a célt tűzi ki, hogy az állandósult szókapcsolatok osztályozása, keletkezése mellett használatuk és fordíthatóságuk kérdéseit is vizsgálja. A könyv nem előzmény nélküli. A szerző számos frazeológiai témájú tanulmánya mellett 2003-ban jelent meg *Magyar szólások és közmondások szótára*. Mai

*nyelvünk állandósult szókapcsolatai példák-
kal szemléltetve* című kötete, majd 2005-ben
„Állati” *szólások és közmondások. A felfuval-
kodott békától a zsákbamacskáig* című köny-
ve. Senkit ne tévesszen meg a címben szereplő
bevezetés szó, hiszen nem egy egyszerűsített
jegyzetről van szó, Forgács Tamás sokéves el-
méleti és gyakorlati kutatómunkájának ered-
ményeit összegzi a mű tíz fejezetében.

Az első rész az alapfogalmak rövid ismer-
tetését tartalmazza. Az állandósult szókap-
csolatok és a frazeológia tárgyának egyszerű
és világos definícióján túl a szerző felhívja a
figyelmet a magyar és idegen nyelvű szak-
irodalomban tapasztalható terminológiai zúr-
zavarra is, mely nehezíti a témában született
művek összevetését.

A legáltalánosabban frazeológiai egységnek
nevezhető, több tagból álló állandósult kifeje-
zések osztályozásának és meghatározásának
nehézségeivel foglalkozik a második fejezet.
A polilexikalitáson és lexikai rögzültségen túl
tágabb értelemben az idiomatikusság is álta-
lános kritériuma a frazeológiai egységeknek.
Ezeknek az alapvető szempontoknak az elem-
zése után a fejezet kitér a pszicholingvisztikai
és strukturális rögzültség kérdésre, valamint
a morfoszintaktikai és szemantikai kötöttsé-
gekre. Rögzültségük ellenére a frazeológiai
egységek esetében sok variációra és modifi-
kációra is találunk példát. Gyakorik a hibás,
torzult szóhasználatok, melyekre számos saj-
tónyelvi példát hoz a szerző.

A harmadik fejezet nem könnyű feladat-
ra vállalkozik: a frazeológiai egységek addig
bemutatott sokfélesége ellenére könnyen átte-
kinthető módon osztályozza a frazeológiai kap-
csolatokat, teszi ezt a kommunikációs funkci-
ók, a szintaktikai és szemantikai viselkedés, a
szófaji érték, valamint szerkezeti-szemantikai
szempontok alapján. Különösen érdekesek a
legutolsó osztályozási szempontot követő spe-
ciális frazématípusok, melyek többek között
magukba foglalják a közhelyeket, szólásha-
sonlatokat, szituatív kliséket, szállóigéket és
kollokációkat is. A sokrétű osztályozást szem-
léltetővé és könnyen megjegyezhetővé teszi a

példák gyűjteménye, mely nemegyszer a mai
sajtónyelvből vagy a szlengehez tartozó humo-
ros nyelvi szüleményekből válogat.

A negyedik fejezet a szerkezeti-szemanti-
kai osztályozás egyik típusát, a közmondáso-
kat emeli ki és tárgyalja részletesen. Az osztá-
lyozásokon túl a fejezet részletesen beszámol
a közmondások ismertségét vizsgáló magyar
tanulmányról is, összehasonlítva Litovkina
és Békefi általános és középiskolás tanulók
körében gyűjtött adatait.*

Az ötödik fejezet a frazeológiai egységek
jelentésviszonyaival foglalkozik. A frazeoló-
gia és szóalkotás viszonyán túl a szerző ki-
tér a frazeológiai egységek polyszémiajának,
paradigmatikus kapcsolatainak a tárgyalására
is, valamint sorra veszi a frazeológiai szinoni-
mák és antonimák kérdését, végül felvillantja
a frazeológiai egységek tematikus csoport-
tokba rendezhetőségének a lehetőségét is. Itt
néhány érdekes csoport kerül szemléltetésre,
mint például a boszorkányhit vagy a farkas
tematika köré rendezhető frazémák.

A hatodik fejezetben a frazeológiai egysé-
gek szövegbe ágyazódásáról olvashatunk,
a szerző részletesen tárgyalja a szólások és
közmondások elferdítését és egyéb modifiká-
cióját. A szándékosan elferdített frazeológiai
egységek különösen jellemzőek a reklámszlo-
genekre, viccekre és anekdotákra. Kifejezetten
leleményes példagyűjteményt találunk ebben
a fejezetben a lexémacserére és a szólások,
közmondások kontaminációjának jelenségére.

A következő két fejezet elsősorban az el-
méleti nyelvészetben jártasabb olvasóknak
szól. A hetedik fejezet a frazeológiai egységek
valenciaviszonyát tárgyalja, taglalja az idió-
mák és a funkciógés szerkezetek bővítmény-
viszonyait. Részletesen olvashatunk az egy-,

* Litovkina Anna, Tóthné: 7–17 éves tanulók köz-
mondásokban való jártassága. *Az Illyés Gyula Tanár-
képző Főiskola tudományos közleményei* 1/3. Szek-
szárd, 1995. pp. 35–47.

Békefi Lilla: *A magyar parömiológiai minimum
szociolingvisztikai szempontú vizsgálata általános és
középiskolás tanulók körében.* (Szakdolgozat. Kéz-
irat.) Szeged, 2005.

két- vagy háromtagú kötelező bővítményekről ugyanúgy, mint a fakultatív vonzatokról. A nyolcadik fejezet azokat az okokat veszi sorra, melyek lehetővé tették, hogy bizonyos lexikális egységekben jelentésváltozásra kerüljön sor és ezáltal frazeológiai egységek jöjjenek létre. Ilyen változások például az absztrakt jelentésfejlődés, az alaki változás, a névelő elhagyása, a birtokviszony felbomlása vagy az unikális elemek jelenléte.

A kilencedik fejezet rövid kultúrtörténeti kitekintést nyújt, mely a frazeológiai egységek keletkezését és hagyományozódását vizsgálja. A szerző kiemeli, hogy az állandósult szókapcsolatok megelőzték az írásbeliséget és már a legkorábbi írásos dokumentumokban előfordultak. Példákat találunk kultúrtörténetileg fontos művektől kezdve a mai szlengig. A fejezet hátralévő része sorra veszi a régi és új közmondásgyűjteményeket és eredetmagyarázó műveket.

Az utolsó fejezet kontrasztív elemzésre vállalkozik. Ahogy a mű egészére jellemző a német terminológia párhuzamos szerepeltetése, itt is a német vonatkozású elemzések dominálnak, de találunk szép számmal latin, angol, orosz, finn és svéd összehasonlításokat is. A szerző külön tárgyalja a nyelvek közötti teljes és részleges ekvivalenciát, valamint példákat hoz a nulla ekvivalenciára és a pszeudoekvivalenciára is.

A könyvet részletes irodalomjegyzék és tárgymutató zárja, melyek segítik az olvasót az eligazodásban, valamint a tudományterület magyar és főleg német nyelvű forrásműveinek megismerésében.

A szerző által kitűzött célokat (az ismeretanyag összegző bemutatását és széles közönség megszólítását) véleményem szerint a könyvnek maradéktalanul sikerült megvalósítania. Nem nehezen emészthető összefoglaló munka, hanem egy olyan kötet, mely olvasásra és továbbgondolásra ösztönöz. Gördülékeny stílusának, szemléletes példagyűjteményének és átláthatóságának köszönhetően valóban érdekes bevezetést nyújthat a témával most ismerkedő laikus érdeklődőknek vagy egyetemi hallgatóknak. Ugyanakkor az

egy-egy fejezeteket kísérő apró betűs kiegészítők és bőséges lábjegyzetek a nyelvészek és a szűkebb téma kutatói számára is közölnék hasznos, mélyebb ismeretanyagot, és egyben további vizsgálódásokra ösztönöznek.

Doró Katalin

Borgulya Ágnes – Somogyvári Márta
Kommunikáció
az üzleti világban

Akadémia Kiadó: Budapest, 2007. 305 p.

Küllemre és tartalomra egyaránt olvasóbarát az üzleti kommunikáció elméleti és gyakorlati kérdéseibe bevezető kézikönyv. Az izléses borító könnyen áttekinthető, ábrákkal és példaszövegekkel gazdagított lapokat rejt. A fejezetek szerzőivel (Borgulya Ágnes CSc., Somogyvári Márta PhD, Dr. Dévényi Márta, Sümeginé dr. Dobrai Katalin PhD) már az első oldalakon megismerkedhetünk egy-egy rövid szakmai önéletrajzi ismertető formájában. Valamennyien a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának oktatói, ez a mű közös kutatási területük olvasmányos bemutatása. Ahogyan az előszóban is megfogalmazzák, a könyv áttekintést nyújt az üzleti kommunikáció fő jellemzőiről. A megcélzott olvasótábor elsősorban azokból a hallgatókból áll, akik a bolognai típusú képzés keretében tanulják az üzleti és vállalati kommunikáció tárgyait. Másodsorban olyan gyakorló szakembereknek ajánlják a szerzők a könyvet, akik a munka világában sem riadnak vissza attól, hogy szakkönyvekhez forduljanak tudásuk frissítése érdekében. Nem hagyományos, magoltató tankönyvről van szó, ehelyett sokkal inkább helytálló a kézikönyv megnevezés. Nemcsak azért, mert méreténél és súlyánál fogva kényelmesen forgatható, hanem azért is, mert számos gyakorlati példát, sőt személyes tapasztalatot, élményt is beleszóttek a szerzők az üzleti kommunikáció tárgyalásába. A könyvet hasznosnak